

UNIT 2: KAMUSAL VE BÜYÜK MEKAN AFETLERİNE HAZIRLIK VE MÜDAHALE

EĞİTİM MODÜLÜ 10: Kamusal ve Büyük Mekan Afetlerinde Temel Hayat Kurtarıcı Beceriler

Author: [Denizli İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü(AFAD)/ VETREADY Proje Ortaklığı]

Proje Numarası: 2024-1-ES01-KA220-VET-000257287

Co-funded by
the European Union

Eğitim Modülünün Amacı

Genel amaç: : Kamusal ve büyük alanlarda meydana gelebilecek afet ve acil durumlara hazırlıklı olmanızı sağlamak, farkındalığınızı artırmak ve temel hayat kurtarıcı beceriler edinmenize yardımcı olmak. Panik ve stres altında sağlıklı zihinsel ve fiziksel kararlar alabilmenizi sağlamak..Kamusal alanlarda meydana gelebilecek deprem, yangın veya patlama olaylarında hayat kurtarıcı becerilerinize katkıda bulunmak.

Eğitim Modülünün Süresi: 2,6 akademik saat

Değerlendirme yöntemi: Eğitim modülünün tamamlanmasının ardından çoktan seçmeli sınav

Hedef Kitleler: Mesleki Eğitim (VET) öğrencileri, Sürekli Mesleki Eğitim (CVET) öğrencileri, Yurtdışındaki Vatandaşlar (Diaspora) öğrencileri,
Mesleki Eğitim (VET) ve Sürekli Mesleki Eğitim (CVET) eğitmenleri

Öğrenciler İçin Tanınma: Tamamlanma Sertifikası (formel olmayan eğitim programı)

Eğitmenler İçin Tanınma: Mesleki Yeterlilik Gelişim Sertifikası

Hedeflenen ESCO Çapraz Becerisi T2 – T2-3 Kategorisi :Düşünme becerileri ve yeterlilikleri - problemlerle başa çıkma

Eğitim Modülünün Öğrenme Çıktıları

Bilgi

Yetenekler

- Kamusal ve büyük mekanlarda meydana gelebilecek afet risklerini anlama.
- Kamusal alanlar ve büyük mekanlarda oluşabilecek afet ve acil durumlara karşı temel güvenlik ve koruyucu önlemleri tanıma.
- Kamusal alanlar ve büyük mekanlarda gerçekleşebilecek afet ve acil durumlarda doğru davranış şekillerini benimseme.

Panik durumunda doğru kararı vererek kendinizi ve çevrenizdekileri güvenli alana yönlendirebilme.

Bu tür afet durumlarında çevrenizdeki tehlikeleri hızla değerlendirebilme (yıkıntılar, elektrik hatları, kalabalık paniği riski).

Acil bir durumda yalnızca kendi güvenliğiniz için değil, çevrenizdekilerin güvenliği için de hareket edebilme.

Sosyal ve iletişim becerileri ve yeterlilikleri (ESCO ile ilişkili bir beceri olarak, örn. çevrenizdekileri güvenli alana yönlendirme).

Giriş: Kamusal ve Büyük Mekan Afetlerinde Temel Hayat Kurtarıcı Beceriler Nedir?

Kamusal alanlarda (alışveriş merkezleri, okullar, otobüs durakları, havalimanları vb.) ve büyük mekanlarda (stadyumlar, konser salonları, fuarlar, oteller vb.) temel hayat kurtarıcı beceriler bir afet sırasında hayatta kalmak ve riskleri azaltmak için gerekli olan kritik bilgi ve becerileri ifade eder. Temel başlıklar şunlardır:

- Acil Durum Farkındalığı ve Risk Tanıma : Tehlikeli yapıları, elektrik hatlarını ve kalabalık paniği riskini hızla tanımlama.
- Kişisel Güvenliği Sağlama : Çömelerek başı koruma, güvenli açık alanlar seçme, duman veya su baskınlarından kaçınma.
- Panik Yönetimi ve Yönlendirme : Panik yapan kişileri sakinleştirme, yardım çağırma, insanları acil çıkışlara yönlendirme.
- Temel İlk Yardım Becerileri : Kanama kontrolü, yaralıları güvenli yere taşıma, kalp masajı (CPR) uygulama.
- Koordinasyon ve Dayanışma : Yardım kuruluşları ve yetkililerin talimatlarına uyma, başkalarına yardım etme, kalabalığı engellemeden organize hareket etme.

Temel Kavramlar ve Terminoloji

- **Kamusal Alan:** Havaalanları, hastaneler, otogarlar, alışveriş merkezleri, kütüphaneler ve müzeler gibi yerleri ifade eder.
- **Büyük Mekan:** Stadyumlar, konser salonları, fuar ve kongre merkezleri, büyük tiyatro veya sinema kompleksleri, kapalı spor arenasları gibi yerleri ifade eder.
- **Risk:** Afete bağlı olarak ortaya çıkabilecek tehlikeleri tanımlar. Örneğin; hasarlı yapılar, elektrik akımları, kalabalık davranış modelleri.
- **Sakin Kal:** Panik yapma. Korku ve paniği kontrol altına al.
- **Düşün:** Durumu değerlendir.
- **Gözlemle:** Çevreni incele.
- **Planla:** İzleyeceğin yolu belirle.

Önemin Anlaşılması

Kamusal/Büyük Mekanlarda (Alışveriş merkezleri, okullar, stadyumlar, konser salonları, toplu taşıma araçları, hastaneler vb.) yerlerde acil bir durum veya afet sırasında mahsur kalmanın riskleri şunlardır:

- **Yoğunluk ve Sıkışıklık** :Bir alanda çok fazla insan bulunması durumunda panik, izdiham ve yaralanma riski artar. Dar çıkışlar ve alternatif kaçış yolları hakkında bilgi eksikliği sorunlara yol açar.
- **Yönlendirme ve Farkındalık Eksikliği**: Acil çıkış işaretleri, yönlendirici tabelalar ve alarm sistemleri yeterince görünür veya anlaşılır olmayabilir. İnsanların ne yapacağını bilmemesi kontrolsüz bir kaosa neden olur.
- **Tesis Güvenliği ve Altyapı**:Yapısal bütünlük, kaçış kapıları, acil durum aydınlatması ve yangın söndürme ekipmanları gibi unsurlar kritik öneme sahiptir. Elektrik kesintileri veya sistem arızaları (alarmlar, anons sistemleri vb.) insanların yön duygusunu kaybetmesine neden olabilir.
- **Zaman Baskısı** :Afet veya acil durumlarda müdahale süresi son derece kritiktir; gaz kaçağı veya deprem/göçük gibi olaylarda saniyeler veya dakikalar bile büyük fark yaratabilir.
- **Koordinasyon ve Hazırlık Eksikliği** :Tatbikatların yapılmadığı ve personelin eğitilmediği büyük mekanlarda tahliye planları uygulanamaz. Yetkililer, acil servisler veya tesis yönetimi arasındaki koordinasyon zayıf olabilir.

Bu Eğitim Modülü Neden Önemli?

- **Hayatta Kalma ve Güvenlik:** Katılımcılar deprem, yangın, sel ve izdiham gibi durumlarda nasıl tepki vereceklerini öğrenir. Panik yapmak yerine doğru refleksleri geliştirme fırsatı bulurlar (örneğin deprem sırasında "yere eğil, hayat üçgeni oluştur ve tutun").
- **Panik Önleme ve Kalabalık Yönetimi:** Eğitim, bireylerin sakin kalmasına yardımcı olur. Kalabalıkta kontrolsüz hareketler yerine düzenli bir tahliyeye katkı sağlar.
- **Doğru Bilgiyle Hızlı Karar Verme:** Katılımcılar yanlış inanışlardan kurtulur (örneğin "deprem sırasında asansör kullanmak güvenlidir" gibi yanlış düşünce). İlk 30 saniye ile 3 dakika kuralı (en kritik anlarda ne yapılacağı) öğretilir.
- **Kamusal Alanda Güvenlik Farkındalığı:** İnsanlar ziyaret ettikleri yerlerde acil çıkışları fark etmeye başlar ve bir güvenlik kültürü gelişir. Risk farkındalığı artar (örneğin bir alışveriş merkezinde yangın alarmı duyulduğunda ne yapılacağını bilmek).
- **Toplumsal Fayda:** Eğitim alanlar yalnızca kendilerine değil, çevrelerindekiilere de rehberlik edebilir. Çocukları, yaşlıları veya engelli bireyleri desteklemek için kullanılabilecek bilgiye sahip olurlar.
- **Psikolojik Hazırlık:** "Bana bir şey olmaz" düşüncesi yerine gerçekçi hazırlıklar yapılır. Eğitim, kişinin kontrol duygusunu güçlendirdiği için afet sonrası travmayı azaltır.

Kamusal ve Büyük Mekanlarda Temel Hayat Kurtarıcı Beceriler Bağlamında Doğal Afetler

- **Depremler:** Kalabalıkta panik ve izdihamı önleme, güvenli alanları seçme, yaralılara ilk yardım uygulama.
- **Seller ve Su Baskınları:** Daha yüksek ve güvenli yerlere geçme, elektrik kaynaklarından uzak durma, tahliyeleri koordine etme.
- **Yangınlar (iç/dış mekan):** Duman altında doğru çıkışı bulma, insanları acil çıkışlara yönlendirme, paniği kontrol altına alma.
- **Tsunami:** Daha yüksek ve güvenli yerlere geçme, elektrik kaynaklarından uzak durma, tahliyeleri koordine etme.
- **Fırtınalar ve Kasırgalar:** Açık alanlarda düşen cisimlerden uzak durma, kapalı alanlarda güvenli pozisyonlar alma.
- **Toprak Kaymaları/Çığlar (dağlık veya açık hava kalabalık alanlarında):** İnsanları güvenli bölgelere yönlendirme, acil kurtarma çalışmalarına destek olma.

Depremeler

Depremeler, kamusal alanlarda karşılaşılabileceğiniz en yıkıcı doğal afetler arasındadır. Deprem sırasında doğru davranış iki bölümde ele alınmalıdır: deprem anı ve deprem sonrası.

Deprem Anında:

- Sakin Kalın ve Panik Yapmayın: Unutmayın ki çoğu deprem yıkıcı sonuçlara yol açmaz.
- **Çök Kapan Tutun:**
 - Dizlerinizin üstüne **çökün**,
 - Başınızı ve boynunuzu kollarınızla koruyacak şekilde sağlam bir cismin yanında **kapanın**,
 - Sarsıntı bitene kadar sağlam cisme **tutunun**.
- Pencere, cam ve düşebilecek ağır eşyalardan uzak durun.
- Balkonlarda durmayın ve asansörleri kullanmayın.
- Sarsıntı sona erene kadar bulunduğunuz yerde kalın.

Resim 1 : Bir deprem esnasında hastanede uygulanan çök kapan tutun hareketi.

Depremeler

Depremden sonra:

- Sakin Kalın: Kalabalıkta izdiham oluşturmaktan kaçının.
- Anonsları Dinleyin ve personel talimatlarına uyun.
- Çıkış için asla asansörleri değil, merdivenleri kullanın.
- Kapı ve merdivenlerde itişmeden, paniğe yol açmadan sırayla çıkın.
- Binalardan, elektrik hatlarından ve ağaçlardan uzak durun.
- Belirlenen toplanma alanlarında bir araya gelin ve diğerleriyle koordineli hareket edin.
- İhtiyacı olanlara temel ilk yardım uygulayın.

Yangınlar

Özellikle kapalı kamusal mekanlarda çıkan yangınlar, kalabalığın etkisiyle büyük paniğe yol açar. Kapalı alanlarda dumanın yayılması tahliyeyi zorlaştırır ve dumana maruz kalanların sağlığı için tehdit oluşturur.

Kamusal alanlarda yangın sırasında doğru davranış, kapalı kamusal mekanlar ve açık kamusal alanlar olmak üzere iki kategoride ele alınmalıdır.

Kapalı alanlar (AVM'ler, spor salonları, konser mekanları, metro vb.):

- Yangın başlar başlamaz müdahale etme şansınız varsa, söndürmek için harekete geçin. Yangın söndürücü veya yangın hortumu kullanın, ancak bunları kullanmak için eğitim almış olmanız gerekir.
- Sakin kalın, panik yapmayın. Koşmaktan veya itişmekten kaçın.
- Acil çıkış işaretlerini takip edin ve yangın çıkışlarını ile merdivenleri kullanın.
- Asansörleri asla kullanmayın, sadece merdivenlerden inin.
- Duman varsa, yere yakın durun.
- Elektrik panolarından, camdan ve yanıcı malzemelerden uzak durun.
- Personel talimatlarını ve acil durum anonslarını takip edin.

Resim 2 : Ocak 2025 gerçekleşen ve 78 insanın yaşamını yitirdiği Türkiyede meydana gelen otel yangını.

Yangınlar

Açık alanlar(parklar, meydanlar, festival alanları, açık hava konseri verilen yerler vb.)

- Rüzgar yönünü dikkate alarak duman ve alevlerden uzaklaşın.
- Yanıcı veya patlayıcı malzemelerden uzak durun.
- Kalabalıkta paniğe yol açmadan açık ve güvenli alanlara yönelin.
- Yetkilileri bilgilendirin ve yangın ve acil durum ekiplerini bekleyin.

Tsunami

Tsunamiler, suda ani enerji boşalımları sonucu oluşan büyük okyanus dalgalarıdır. Genellikle okyanuslarda veya büyük denizlerde meydana gelir ve depremler, volkanik patlamalar, toprak kaymaları ve çökmeler sonrasında görülür. Tsunamiler kıyı şeridi boyunca yıkıcı etkilere yol açarken, iç kesimlere doğru ilerledikçe etkileri azalır.

Bulunduğunuz bölgede tsunami riski olduğunu öğrendiğinizde derhal resmi tsunami uyarılarını (TV, radyo, mobil uygulamalar, sirenler) takip edin.

Kıydan uzaklaşın; karaya doğru iç kesimlere veya daha yüksek rakımlı bölgelere gidin.

Binaları terk edemiyorsanız, üst katlara veya çatıya çıkın.

Araç kullanmayın; yürüyerek güvenli ve yüksek bir alana ulaşın.

Kamusal bir alandaysanız, sakin kalın ve çevrenizdekileri sakinleştirin. Kalabalıklar yanlış hareketlerle daha büyük tehlikelere yol açabilir.

Çocuklara, yaşlılara ve engelli bireylere yardım edin.

Resim 3: Japonyada 2011 Mart ayında meydana gelen deprem sonrası oluşan tsunami. (Sendai Havalimanı)

Duraksayın ve Düşünün

Senaryo: "Güzel bir hafta sonu ve maç izlemek için stadyuma gidiyorsunuz. Stadyum oldukça kalabalık. Aniden büyük bir deprem meydana geliyor ve kalabalık çıkış kapılarına doğru hareket etmeye başlıyor. 2022 Endonezya izdihamı akıllara geliyor. Stadyumda kalabalığı kontrol edecek yeterli güvenlik personeli bulunmuyor."

Bu durumda ne yapardınız? İzdihamı önlemek ve kendi güvenliğinizi sağlamak için hangi adımları atardınız?

Figure 4 : In October 2022, 135 people lost their lives as a result of a stampede at Kanjuruhan Stadium in Indonesia.

Duraklayın ve Düşünün

Senaryo Tepkisi: Farkındalık ve Sorumluluk

Stadyum gibi kalabalık ortamlarda olumsuz bir durum yaşanmadan önce alınabilecek belirli önlemler vardır. Öncelikle, mekana giriş yapıldığında acil çıkışların, güvenlik personelinin ve ilk yardım istasyonlarının yerlerini bilmek oldukça önemlidir. Mümkünse, tribünlerde kalabalığın tam ortasında değil de kenarlarda ve merdivenlere ve çıkışlara yakın oturarak olası bir izdiham riskini azaltabilirsiniz. Bu adımları takip ederek bireyler, olası bir izdiham veya acil durum başlamadan önce hem kendi güvenliklerini hem de çevrelerindeki insanların güvenliğini sağlayabilirler.

Kalabalık bir ortamda olumsuz bir durum yaşanmadan önce yapılabilecek en akıllıca şeyler:

Risk farkındalığı (çıkışları ve güvenlik noktalarını bilmek),

Sakin kalmak ve planlı hareket etmek (hem kendiniz hem de çevrenizdekiler için).

Hızlı hareket edin (Eğer çıkışa yakınsanız, kalabalık çok yoğunlaşmadan oraya yönelin),

Eğer çıkıştan uzaktaysanız, kalabalığa doğru koşmayın; sakinlice bulunduğunuz yerde bekleyin.

Duraklayın ve Düşünün

Senaryo: Kış tatiliniz için bir otelde konaklıyorsunuz. Yatmaya hazırlandığınız sırada duman kokusu alıyorsunuz. Kapıyı açtığınızda koridorda yoğun duman görüyorsunuz. Ocak 2025'te Türkiye'de bir otelde çıkan yangın, 78 kişinin hayatını kaybetmesiyle sonuçlanmıştı.

Yönlendirici soru: "Bu durumda ne yapardınız?"

Resim 5 : Ocak 2025 ' te Türkiye'de meydana gelen ve 78 insanın hayatını kaybettiği otel yangını.

Duraklayın ve Düşünün

Senaryo Tepkisi: Farkındalık ve Sorumluluk

Böyle bir senaryoda, birincil hedefimiz binayı tahliye etmek olmalıdır. Otel veya hastane gibi yerlerde ya da sinema, konser salonu gibi kalabalık mekanlarda, olası bir acil durum öncesinde acil çıkışların yerlerini bilmek hayati önem taşır. Yangın ve deprem gibi doğal afetlerin elektrik kesintilerine yol açabileceğini ve böyle bir durumda ardından yaşanan panik nedeniyle yön duygunuzu kaybedebileceğinizi unutmamalısınız.

Böyle bir senaryoyla karşılaştığınızda şu şekilde ilerlemelisiniz:

- Risk farkındalığı (olay öncesinde acil çıkış merdivenlerinin yerini tespit edin),
- Sakin kalın ve hızlı hareket edin,
- Yangın alarmini aktifleştirin veya "Yangın var!" diye bağırarak diğerlerini uyarın,
- Acil çıkış merdivenlerine doğru hızla ilerleyin. Asansörleri kullanmayın,
- Dumandan korunmak için burnunuzu ve ağzınızı ıslak bir bezle kapatın,
- Kaçamıyorsanız kapıyı kapatın ve ıslak havlu/bezle boşlukları tıkararak duman girişini engelleyin,
- Balkona veya pencereye gidip yardım isteyin; el feneri sallayarak veya bez sallayarak kurtarıcıları işaret verin.

Kamusal ve Büyük Mekanlarda Temel Hayat Kurtarıcı Beceriler Bağlamında Teknolojik/Endüstriyel Afetler

- **Endüstriyel Patlamalar veya Kimyasal Sızıntılar:** Tehlike bölgesinden mümkün olduğunca hızlı uzaklaşın, rüzgarın ters yönünde hareket edin (kimyasal gazlar genellikle rüzgarla yayılır), solunumunuzu koruyun.
- **Radyasyon veya Tehlikeli Madde Maruziyeti:** Rüzgarın ters yönünde hareket ederek maruziyet alanından uzaklaşın, kapalı alandaysanız kapı ve pencereleri kapatarak alanı izole edin, solunumunuzu ve cildinizi koruyun.
- **Ulaşım veya Altyapı Kazaları:** Acil çıkış işaretlerini takip ederek güvenli bir alana geçin, kalabalıkta paniği önleyin, ihtiyacı olanlara ilk yardım uygulayın.

Endüstriyel Patlamalar ve Kimyasal Sızıntılar

Endüstriyel kazalar/patlamalar veya kimyasal sızıntılar çok geniş alanları etkileme potansiyeline sahiptir. Bu tür kazalar sonrasında zehirlenmeler, yanıklar, yangınlar, kitlesel panik ve çevre kirliliği meydana gelir.

Böyle bir durumda:

- Sakin kalın ve panik yapmaktan kaçının: Panik, doğru karar verme yeteneğinizi olumsuz etkiler.
- Tehlike bölgesinden uzaklaşın: En iyi yöntem kaza yerinden hızla uzaklaşmaktır. Zehirli gazlara maruz kalmamak için rüzgarın ters yönünde hareket edin.
- Solunumunuzu koruyun: Dumanı, kimyasal buharları veya bilinmeyen gazları solumayın. Burnunuzu ve ağzınızı ıslak bir bez veya giysi ile kapatın.
- Kapalı alandaysanız: Zehirli gaza veya dumana maruz kalmamak için bulunduğunuz ortamdaki hava akışını engellemeye çalışın. Tüm kapı ve pencereleri sıkıca kapatın.
- Yaralılara yardım edin: Kimyasalla temas etmiş kişilerle doğrudan temastan kaçın. Kimyasallar cilde veya gözlere temas ederse bol su ile yıkayın. Nefes almada güçlük çekenleri temiz hava alabilecekleri bir yere götürün.
- Resmi talimatları takip edin: Yetkilileri ve acil durum ekiplerini dinleyin. Tehlike bölgesine geri dönmeyin veya durumu kendi başınıza çözmeye çalışmayın.

Resim 6 : Çernobil Nükleer Kazası Nisan 1986

Endsütriyel Patlamalar ve Kimyasal Sızıntılar

Kamusal bir alanda meydana gelen patlama veya terör saldırısının korku ve paniğe yol açması doğaldır. Patlama/kaza sonrası ortaya çıkabilecek tehlikeli maddeler veya toksik gazlar, tehlikenin yayılımını ve risk faktörünü etkileyen durumlardır.

Bu gibi durumlarda temel davranış şekli; sakin kalmak, tehlikeli bölgeden uzaklaşmak, önce kendi güvenliğinizi sağlamak ve ardından etkilenen diğer kişilere yardım etmek olmalıdır.

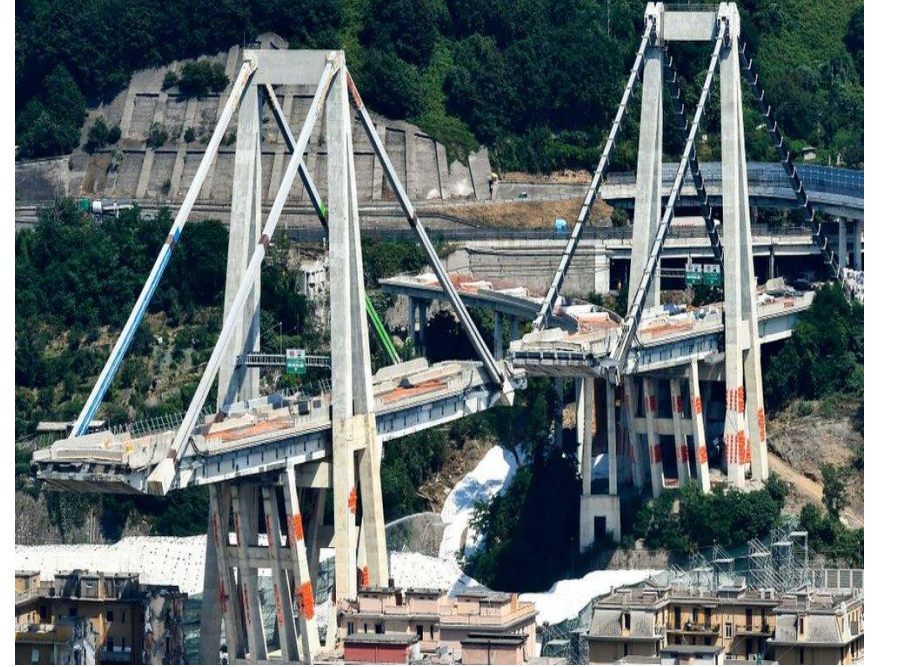
Kaotik anlarda sakin kalan ve ne yapacağını bilen bir kişinin, doğru iletişim tarzıyla çok büyük zararların önüne geçebileceği unutulmamalıdır.

Ulaşım ve Altyapı Kazaları

Kamusal alanlarda (metro, otobüs, tren istasyonları, havalimanları veya otoyollar gibi) meydana gelebilecek ulaşım kazaları veya altyapı kazaları, birçok insanın hayatını tehlikeye atabilir. Böyle bir olayla karşılaşıldığında sakın kalmak ve durumu değerlendirmek son derece önemlidir.

Böyle bir durumda:

- Sakin kalın ve durumu değerlendirin: Panik yapmayın; önce kendi güvenliğinizi kontrol edin ve yangın, duman veya yakıt sızıntısı gibi riskleri gözlemleyin.
- Kendi güvenliğinizi sağlayın: Araç içindeyseniz motoru kapatın, emniyet kemerinizi çıkarın ve tehlikeden uzaklaşın. Toplu taşımada (otobüs, metro, tren vb.) acil çıkış işaretlerini ve personel talimatlarını takip edin.
- Kalabalıkta paniği önleyin: Diğerlerini sakın tutmaya çalışın, metro istasyonları gibi tahliye gereken kapalı alanlarda acil çıkışları kullanarak hızla tahliye olun. İzdiham durumunda dikkatli olun.
- Yangın veya patlama riski varsa: Patlama riskinden kaçınmak için tehlikeli bölgeden hızla uzaklaşın.
- Yaralılara yardım edin: Güvenli bir alana ulaştıktan sonra yaralılara ilk yardım uygulayın.

Resim 7 : Ağustos 2018' de Genova İtalyada aşırı yağış sonucu çöken Morandi Köprüsü

Ulaşım ve Altyapı Kazaları

Bu tür kazalarda panik, iletişim eksikliği ve kalabalık yönetiminin zorluğu, kazanın etkilerini şiddetlendirebilecek faktörlerdir.

Sonuçların hafifletilmesi için bireysel acil durum farkındalığı büyük önem taşımaktadır.

Duraklayın ve Düşünün

Senaryo: Hafta sonunu geçirmek için parka gittiniz ve aniden yüksek bir patlama sesi duydunuz. Başınızı çevirdiğinizde, gökyüzüne yükselen büyük bir duman bulutu gördünüz. Patlamanın yakındaki bir imalat tesisi olduğunu fark ettiniz.

Yönlendirici soru: "Bu durumda ne yapardınız?"

Resim 8 : Doğan T. tarafından tasarlandı:
<https://chatgpt.com/>

Duraklayın ve Düşünün

Senaryo Tepkisi: Farkındalık

Bu gibi, nedenini bilmediğimiz olayların paniğe yol açması ve aynı zamanda merak uyandırması doğaldır. Ancak böyle durumlarda merakınıza yenik düşerek olay yerine yönelmek yapabileceğiniz en tehlikeli harekettir. Olay yerinde bulunmak, olası ikinci bir patlama durumunda size zarar verebilir. Ayrıca, olay sonrası oluşabilecek gaz bulutunun içeriğini bilmediğinizi de unutmayın.

Böyle bir kaza sonrası en doğru davranış şekli:

Risk farkındalığı: Ortaya çıkan gaz/dumanın siz ve çevrenizdekiler için ölümcül olabileceğini unutmayın.

Sakin kalıp tehlikeli bölgeden uzaklaşma: Duman size doğru geliyorsa, rüzgar yönünün tersine hızla hareket ederek bölgeden uzaklaşın.

Çevrenizdekileri uyarın: Etrafınızdakileri seslenerek uyarın.

Solunumunuzu koruyun: Dumana maruz kalmak kaçınılmazsa, burnunuzu ve ağzınızı giysinizle kapatın.

Duraklayın ve Düşünün

Senaryo: Metro istasyonunda bekliyorsunuz ve trenden birinin freni tutmuyor, diğer bir trene çarpıyor. Tren kapıları açılıyor ve kazadan etkilenmeyenler panik içinde koşmaya başlıyor.

Yönlendirici soru: "Bu durumda ne yapardınız?"

Resim 9 : Aralık 2018' de Ankara/Türkiyede meydana gelen tren kazası.

Duraklayın ve Düşünün

Senaryo Tepkisi: Farkındalık

Böyle bir kazayı gözlerinizin önünde görmemiz doğal olarak korku ve endişe hissetmenize neden olacaktır. Eğer bu tür kazalardan doğrudan etkilenmediyseniz, sakın kalıp durumu değerlendirmeniz gerekir. Başkalarına yardım etme dürtüsü ile kendi güvenliğinizi sağlama arzusu arasında bir çatışma yaşayabilirsiniz.

Böyle bir kaza sonrası en iyi hareket tarzı:

Risk farkındalığı: Kazanın neden olduğu patlama, yangın veya elektrik kaçağı gibi durumlar risk faktörünü artırır. Bu durumlarda, ikincil bir kazaya yol açabilecek riskleri tespit etmek, kendi hayatınızla birlikte birçok insanın hayatını kurtarabilir.

Sakin kalmak: Metro gibi kapalı bir alanda panik, birçok insanın yanlış kararlar vermesine neden olabilir. Kalabalığın izdihama yol açmaması için insanları sakın olmaya çağırarak uyarmalı ve onları acil çıkışlara yönlendirmelisiniz.

İkincil bir kaza riski yoksa, yaralılara yardım edin.

Kamusal ve Büyük Mekanlarda Temel Hayat Kurtarıcı Beceriler Bağlamında Biyolojik/Sağlıkla İlgili Afetler

- **Salgın Hastalıklar ve Epidemiler:**
Influenza (grip), COVID-19, SARS, MERS, maymun çiçeği gibi kalabalık ortamlarda hızla yayılan hastalıklar.
- **Gıda veya Su Kaynaklı Hastalıklar:**
Toplu yemek alanları veya ortak kullanım tesislerindeki kontaminasyon sonucu salmonella, e. coli, norovirüs, hepatit A, kolera gibi hastalıklar.
- **Kitlesel Zehirlenme/Toksin Maruziyeti:**
Gıda veya içeceklerin kimyasal kontaminasyonu, kapalı mekanlarda gaz sızıntıları, karbonmonoksit maruziyeti gibi kazara veya kasıtlı kitlesel etkiler.
- **Biyoterörizm veya Kasıtlı Biyolojik Yayılım:**
Kalabalık yerlerde patojenlerin kasıtlı yayılımı; şarbon, çiçek hastalığı, botulinum toksini, risin, veba bakterisi gibi yaygın saldırı yöntemleri.
- **Kitlesel Sağlık Acilleri:**
Enfeksiyon kaynaklı olmayan, aşırı hava koşulları, izdiham kaynaklı yaralanmalar, toplu etkinliklerde kitlesel alerjik reaksiyonlar gibi geniş kitleleri etkileyen durumlar.

Salgın Hastalıklar ve Epidemiler

Kalabalık ortamlar, solunum yolu virüslerinin hızla yayılmasını kolaylaştırır. Toplu taşıma, alışveriş merkezleri, havalimanları, okullar ve stadyumlar salgın dönemlerinde en yüksek riskli yerler arasındadır. Yetersiz havalandırma ve kapalı alanlarda uzun süre bulunma, enfeksiyon riskini artırır. Salgın dönemlerinde dezenfeksiyon, kalabalık yönetimi ve toplumu bilgilendirme çalışmaları toplum sağlığını korumak için hayati öneme sahiptir.

Bir salgın hastalığın varlığından haberdar olduğunuz durumlarda:

- **Kişisel korunma:** Kalabalık veya kapalı ortamlarda maske takın ve ellerinizi sık sık yıkayın. Yüzünüze, özellikle gözlerinize, burnunuza ve ağızınıza dokunmaktan kaçının.
- **Sosyal ve fiziksel mesafe:** Kalabalık etkinliklerden ve büyük toplantılardan kaçının, kapalı odalar yerine açık hava veya iyi havalandırılan mekanları tercih edin.
- **Aşılanma:** Ulusal ve yerel aşı programlarını takip edin.
- **Seyahat ve hareket önlemleri:** Seyahat uyarılarını ve kısıtlamalarını takip edin ve salgın dönemlerinde gereksiz seyahatlerden kaçının.
- **Toplumsal ve resmi önlemler:** Uygulamaya konulduğunda sokağa çıkma yasakları veya kısıtlamalarına uyun, farkındalık ve korunma programlarına katılın.

Resim 10 : Covid-19 salgını sırasında California/ABD 'de çekilmiş bir fotoğraf.

Salgın Hastalıklar ve Epidemiler

Salgın hastalıklardan korunmanın en önemli yolu, kalabalıklarla teması azaltmaktır. Kalabalık alanlarda maske takmak ve hijyen kurallarına uymak, bireysel olarak enfeksiyon riskini düşüren önlemlerdir. Salgın dönemlerinde getirilen kısıtlamalara uyum sağlamak zorunludur.

Gıda ve Su Kaynaklı Hastalıklar

Kamusal alanlardaki kirli gıdalar gıda zehirlenmesine, kirli sular ise kolera ve tifo gibi hastalıklara yol açabilir. Böyle bir durumda pek çok insan etkilenir. Ortak kullanılan çeşmeler veya sular hepatit A gibi virüsleri bulaştırabilir. El hijyeninin yetersiz olması, Salmonella ve E. Coli gibi bakterilerin yayılmasını kolaylaştırır. Gıda ve su kaynaklı hastalıkları önlemek için kişisel hijyene dikkat edin ve güvenilir kaynaklardan temin edilen gıda ve suları tüketin.

Gıda ve su kaynaklı hastalıklardan korunmanın temel yolları:

- **İçme suyu olarak yalnızca temiz ve güvenli su kullanın:** İçme suyunuzun güvenilir bir kaynaktan geldiğinden emin olun.
- **Gıdaların tazeliğini kontrol edin:** Bozulmuş, rengi değişmiş veya kötü kokulu gıdaları tüketmeyin.
- **Açıkta bırakılmış yiyecek ve içeceklerden kaçının:** Bu özellikle kantinler, piknikler, fuarlar ve halka açık etkinliklerde önemlidir.
- **Ortak kullanım alanlarında hijyen kurallarına uyun:** Okul, iş yeri, yurt, hastane ve restoran gibi yerlerde temizliğe dikkat edin.
- **Resmi sağlık tavsiyelerini takip edin:** Salgın dönemlerinde sağlık otoritelerinin yönlendirmelerine uyun.

Resim 11 : Doğan T. tarafından tasarlandı:
<https://chatgpt.com/>

Duraklayın ve Düşünün

Senaryo: Bazı ülkelerde yeni bir salgın olduğuna dair haberler var. Ancak sizin ülkenizde henüz vaka bildirilmedi. Kendinizi güvende hissediyorsunuz. Okula gitmeye devam ediyorsunuz, ancak ertesi gün beş sınıf arkadaşınız okula gelmiyor ve salgının ülke içinde hızla yayıldığı haberi geliyor.

Yönlendirici soru: "Bu durumda ne yapardınız?"

Resim 12 : <https://www.unesco.org/en/covid-19/education-response>

Duraklayın ve Düşünün

Senaryo Tepkisi: Hijyen ve sosyal mesafe

Salgın dönemlerinde resmi kurumların aldığı kararlara uymak son derece önemlidir. Kişiden kişiye bulaşan bulaşıcı hastalıkların yayılımını azaltmak için toplumsal teması sınırlandırmak ve kalabalıklardan kaçınmak gereklidir.

Böyle bir durumda:

- **Hijyen:** Ellerinizi sık sık sabun ve suyla yıkayın. El dezenfektanı kullanın. Ellerinizi dezenfekte etmeden veya yıkamadan ağzınıza ve burnunuza dokunmayın. Ev yüzeylerini düzenli olarak dezenfekte edin.
- **Sosyal mesafe:** Kalabalık yerlerden kaçının. Mümkünse evde kalın. Evinizin dışındayken, uygun şekilde oturan yüz maskeleri ve diğer koruyucu ekipmanları kullanın. Dışarı çıktığınızda sosyal mesafeyi koruyun.
- Resmi uyarıları takip edin ve bunlara uyun.
- Hastalık belirtileri gösteriyorsanız, bir sağlık kuruluşuyla iletişime geçin.

Duraklayın ve Düşünün

Senaryo: Okulda öğle yemeği yediniz ve derse geçtiniz. Kısa süre sonra karın ağrısı ve mide bulantısı başladı. Dahası, sadece siz değil, birkaç sınıf arkadaşınız da aynı belirtileri gösterdi.

Yönlendirici soru: "Bu durumda ne yapardınız?"

Figure 13 : Doğan T. Tarafından tasarlandı:
<https://chatgpt.com/>

Duraklayın ve Düşünün

Senaryo Tepkisi : Farkındalık

Bulaşık gıda veya sudan kaynaklanan gıda zehirlenmesi son derece ciddi bir durumdur. Zehirlenme sonrası ortaya çıkan belirtiler hafifse, yapmanız gerekenler şunlardır:

- **Kusmayı hemen durdurmaya çalışmayın:** Vücudunuzun toksinleri atması gerekebilir, bu nedenle kusmayı durdurmayın.
- **Sıvı tüketin:** Kusma veya ishale kaybedilen sıvı ve mineralleri su, ayran, bitki çayları, oral rehidrasyon solüsyonları (ORS) veya elektrolit içeceklerle takviye edin.
- **Dinlenin:** Vücudunuzun iyileşmesi için mümkün olduğunca dinlenin.
- **Hafif gıdalar tüketin:** Midenizin sakinleşmesi için birkaç saat yemek yemeyin. Ardından pirinç lapası, muz, yoğurt, haşlanmış patates, kraker gibi hafif ve kolay sindirilebilir gıdalarla başlayın.
- **Belirtileri takip edin:** Aşağıdaki durumlarda doktora başvurun:

Devam eden kusma ve ishal, yüksek ateş (38.5°C ve üzeri), kanlı veya çok koyu renkli dışkı, şiddetli karın ağrısı

İlham Veren Eylemler ve Rol Modeller

Kamusal alanlarda yaşanan afetler, çok sayıda insanın aynı anda risk altında olmasını önleme açısından hayati öneme sahiptir. Kalabalıklar, artan panik, izdiham ve kontrolsüz hareketler nedeniyle ağır kayıplar verebilir. Bu nedenle, doğru davranış kuralları ve hazırlık hem bireysel güvenliği sağlamak hem de toplu felaketleri önlemek için kritik önem taşır.

- Ocak 2025'te Türkiye'de 78 kişinin hayatını kaybettiği bir otel yangını sırasında, 67 yaşındaki Fatih Güller, kaçış şansı olmadığını fark ederek olağanüstü bir soğukkanlılık gösterdi ve çarşafları birbirine bağlayarak 11 kişinin hayatını kurtardı.
- Ağustos 2021'de Türkiye'nin Batı Karadeniz bölgesindeki sel felaketi sırasında yerel halk, ipler ve traktörler kullanarak evlerinde mahsur kalan yaşlıları ve çocukları kurtardı. Bu olayda 82 kişi hayatını kaybetti.

Daha Fazla Keşfetmek İçin

<https://www.publichealth.columbia.edu>

https://tr.wikipedia.org/wiki/2021_Batı_Karadeniz_sel_felaketi

https://tr.wikipedia.org/wiki/Bolu_Grand_Kartal_Otel_yangını

https://tr.wikipedia.org/wiki/Çernobil_Faciası

https://tr.wikipedia.org/wiki/2011_Tohoku_depremi_ve_tsunamisi

https://tr.wikipedia.org/wiki/Marşandiz_tren_kazası

Bu eğitim modülünü oluşturmak için kullanılan kaynaklar

- **Erokhin, D. (2024).** Understanding human behavior response to disasters. *Oxford Research Encyclopedia of Natural Hazard Science*.
- **Ning, N., et al. (2021).** Factors associated with individual emergency preparedness behaviors: A cross-sectional survey among the public in three Chinese provinces. *BMC Public Health*, 21(1), 1–10
- **European Skills, Competences, Qualifications and Occupations (ESCO).** (n.d.). *ESCO classification portal*. European Commission. <https://esco.ec.europa.eu/en/classification>
- **Hinata, S. (2024).** Communicating with the public in emergencies. *Journal of Emergency Management*, 22(4), 273–280

ORTAKLIK

<https://ied.eu/>

<https://denizli.afad.gov.tr/>

<https://neotalentway.com/>

<https://www.eva93.lv/>

<https://ngo-nfe4y.com.ua/en>

<https://vonhope.is/>

VET-READY ile kolalıyla öğrenin
Ünite 2 KAMUSAL VE BÜYÜK MEKAN AFETLERİNE
HAZIRLIK VE MÜDAHALE
Eğitim Modülü 10 Kamusal ve Büyük Mekan
Afetlerinde Temel Hayat Kurtarıcı Beceriler

BİZİ TAKİP EDİN

<https://vetready.eu/>